

АНОТАЦІЯ ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Географія: історія, теорія, методологія»

1. Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка
(освітньо-професійна програма)
2. Спеціальність: 014.15 Середня освіта (Природничі науки)
3. Освітня програма «Середня освіта (Природничі науки)»
4. Рівень вищої освіти другий (магістерський)
5. Назва дисципліни: **Географія: історія, теорія, методологія.**
6. Лектори: Маслова Наталія Миколаївна, старший викладач кафедри географії та геоєкології, кандидат географічних
7. Статус дисципліни: варіативна.
8. Курс, семестр: II курс, 3 семестр.
9. Кількість кредитів: 4. Модулів – 2. Всього 120 академічних годин; лекцій 18 годин, лабораторних занять 32 годин, самостійної роботи 70 годин.
10. Попередні умови для вивчення: дисципліни: Важливою передумовою для вивчення дисципліни «Географія: історія, теорія, методологія» є попереднє вивчення комплексних та галузевих фізико- та суспільно-географічних дисциплін, знання студентами основ наукових досліджень та історичної періодизації науки.
11. Опис дисципліни (зміст, цілі, структура):

Мета викладання дисципліни: ознайомити студентів із періодизацією та особливостями історичного розвитку географічної науки, її теоретичним та методологічним арсеналом; формувати світоглядні географічні знання з усвідомленням системної просторово-часової специфіки матеріальних та ідеальних об'єктів географічної оболонки; виховувати географічну культуру, акцентовану на глобальне та регіональне причинно-наслідкове розуміння процесів, які відбувалися в географічній науці на різних етапах її розвитку та відбуваються нині.

Головні завдання дисципліни:

- ознайомлення з рівнями та ступенями-етапами розвитку географічної науки, формування знань про часові та змістовні рівні розвитку географії;
- формування уявлень про особливості розвитку географії в класичний, некласичний та постнекласичний етапи розвитку науки;
- формування знань про особливості історії розвитку географічної науки в античні часи, епоху Середньовіччя та Великих географічних відкриттів, в Новий та Новітній часи;
- формувати загальне уявлення про історію розвитку географії в Україні;
- ознайомлення з методологічними рівнями в географії, об'єктом, предметом, структурою географічної науки, її зв'язками з іншими науками;
- узагальнення та систематизація знань понятійно-термінологічного апарату географічної науки;
- ознайомлення з традиційними і сучасними методами географічних досліджень;
- формування знань теоретичних основ географічної науки, ознайомлення з основними парадигмами, теоріями та гіпотезами в географії, географічними законами та закономірностями.

Результати навчання для дисципліни

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми після вивчення навчального курсу за вибором «Географія: історія, теорія, методологія» студенти повинні

знати: особливості історії розвитку географічної науки в класичний, некласичний та постнекласичний етапи; особливості античної географії та внесок античних географів в розвиток географічної науки, особливості розвитку географії в епоху Середньовіччя, зміст першого та другого столітніх періодів Великих географічних відкриттів, специфіку розвитку географії в Новий час, особливості розвитку німецької, французької, англійської, американської та російської географічних шкіл в Новий час; специфіку розвитку географії в Новітній час; рівні методології, підходи до визначення об'єкту та предмету географічної

науки, структуру сучасної географії, методологічні принципи та методи географічних досліджень, понятійно-термінологічний апарат географічної науки, основні парадигми в географії, географічні закони та закономірності тощо;

вміти: пояснювати особливості розвитку географічної науки на різних часових та змістовних рівнях; розкривати особливості розвитку географії на різних етапах; встановлювати закономірності розвитку географічної науки, користуватися понятійно-термінологічним апаратом географічної науки; визначати об'єкт та предмет конкретного географічного дослідження; застосовувати основні принципи та методи географічних досліджень; застосовувати різні підходи у дослідженнях відповідно до основних концепцій та парадигм в географії; розкривати прояви географічних законів і закономірностей в оточуючому середовищі тощо.

Зміст та структура: курс складається із 9 тем:

Тема 1. Загальні особливості розвитку географічної науки.

Тема 2. Географія в античні часи.

Тема 3. Географія в епоху Середньовіччя.

Тема 4. Географія в Епоху Великих географічних відкриттів.

Тема 5. Географічна наука в Новий час.

Тема 6. Особливості розвитку географічної науки в Новітній період.

Тема 7. Методологічні рівні географічної науки. Об'єктно-предметна суть та структура та географічної науки. Методи досліджень в географії.

Тема 8. Теорії та парадигми в географічній науці.

Тема 9. Закони та закономірності в географічній науці.

13. Система оцінювання курсу

Поточний контроль вивчення навчальної дисципліни «Географія: історія, теорія, методологія» здійснюється за допомогою різних методів та форм контролю – фронтальне усне опитування, письмове опитування, перевірка лабораторних робіт, захист повідомлень, перевірка виконання самостійної роботи тощо. Поточний контроль здійснюється на кожному лабораторному занятті відповідно конкретним цілям, під час індивідуальної роботи викладача зі студентом для тих тем, які студент опрацьовує самостійно. Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів: усне та письмове опитування, тестування, перевірка географічної номенклатури, географічні диктанти тощо.

Оцінка за модуль визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності та самостійної роботи (у балах) та оцінки модульного контролю (у балах), яка виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліків, визначених програмою дисципліни. Завданням модульного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певного матеріалу (теми), вироблення навичок виконання практичних завдань, уміння публічно чи письмово презентувати опанований матеріал.

Підсумковий контроль. Вивчення дисципліни «Географія: історія, теорія, методологія» передбачено навчальним планом у 3 семестрі, форма підсумкового контролю – **екзамен**, який проводиться згідно графіку освітнього процесу за розкладом екзаменаційної сесії. Підсумкова семестрова оцінка з навчальної дисципліни розраховується як сума балів за результатами поточного контролю та самостійної роботи (60 балів) та екзаменаційної оцінки (40 балів) і виставляється за шкалою ЄКТС та національною шкалою оцінювання для студентів денної форми навчання. Усім студентам, які повністю виконали навчальний план і набрали необхідну кількість балів з цієї дисципліни за кредитно-трансферною накопичувальною системою (не менше 60 % від 100 балів), сумарний результат семестрового контролю в балах та оцінки за національною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно»), за шкалою ЄКТС (A, B, C, D, E) – заносяться в Відомість обліку успішності та Залікову книжку студента. Заповнена та оформлена відомість обліку успішності повертається в деканат у визначений термін особисто викладачем. У випадку отримання менше 60 балів – за національною шкалою («незадовільно»), за шкалою ЄКТС (FX, F) – студент обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академзаборгованості.

12. Структура оцінювання: Оцінювання проводиться за видами навчальної діяльності: письмове або усне опитування; захист лабораторної роботи, самостійна робота студентів, контрольна робота, екзамен.

13. Навчально-методичне забезпечення:

Перелік та зміст початково-методичного забезпечення вивчення курсу за вибором «Географія: історія, теорія, методологія» включає в себе: силабус навчальної дисципліни «Географія: історія, теорія, методологія»; тексти лекцій (в електронному варіанті в комп'ютерному класі); методичні розробки лабораторних занять; методичні рекомендації для самостійної роботи студентів, перелік питань до екзамену.

14. Література для вивчення дисципліни.

Основна

1. Блій Г. де, Муллер Пітер Географія: світи, регіони, концепти. – К.: Либідь, 2004. – 740 с.
2. Влах М. Р. Історія географії: навч. посібник / М. Р. Влах – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2018 – 338 с.
3. Голубчик М.М., Евдокимов С.П., Максимов Г.Н. и др.. Теория и методология географической науки. Владос, 2005. – 463 с.
4. Джеймс П., Дж. Мартин. Все возможные миры. История географических идей. – М., 1988.-672с.
5. Жупанський Я.І. Історія географії в Україні: Навч. посібник. – Львів: Світ, 1997.
6. Исаченко А. Г. Теория и методология географической науки. – М., 2004. – 400 с.
7. Магидович И.П., Магидович В.И. Очерки по истории географических открытий. В 5-ти томах. – М.: Просвещение, 1982.
8. Максаковский В.П. Историческая география мира. – М.: Экопрос, 1997. – 584 с.
9. Мороз С.А., Онопрієнко В.І., Бортник С., Ю. Методологія географічної науки: Навч. посібник. – К: Заповіт, 1997. – 333 с.
10. Мукиданов Н.К. От Страбона до наших дней. – М.: Мысль, 1985.
11. Немець К. А. Теорія і методологія географічної науки : методи просторового аналізу : навч.-метод. посібник / К. А. Немець, Л. М. Немець. — Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2014. — 172 с. (<http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/... pdf>).
12. Олійник Я. Географічна наука в Україні : становлення і розвиток / Я. Олійник. — К. : Ніка-Центр, 2007. — 148 с.
13. Пащенко В.М. Методологія постнекласичного ландшафтознавства. – Київ, 1999. – 284 с.
14. Пащенко В. М. Методологія та методи наукових досліджень : підручник / В. М. Пащенко. — Ніжин : Аспект-Поліграф, 2011. — 256 с.
15. Перцик, Е. Н.История, теория и методология географии : учебник для бакалавриата и магистратуры / Е. Н. Перцик. — 2-е изд., стер. — М. : Издательство Юрайт, 2017. — 373 с. (https://urait.ru/uploads/pdf_review/... pdf).
16. Поросенков Ю.В., Поросенкова Н.И. История и методология географии. – Воронеж, 1991 – 223с.

Допоміжна

1. Боплан і Україна: Зб. наук. праць. Львів, 1998.
2. Бунге В. Теоретическая география. – М.: Прогресс, 1967.
3. Влах М. Особливості географії середньовічного періоду (V-XV ст.). Львів, 1999.
4. Геттнер А. География, ее история, сущность и методы. – Л.- М., 1930.
5. Грегори К. География и географы: Физическая география: Пер. с англ. / Под ред. А.Ю. Ретеюма. – М.: Прогресс, 1988. – 384 с.
6. Гуляев В.И. Доколумбовы плавания в Америку: мифы и реальность. – М.: Международные отношения, 1991.
7. Дитмар А.Б. География в античное время (очерки развития физико-географических идей). М., 1980.
- 8.Ефимов А.В. Из истории русских географических открытий. – М.: Наука, 1971.
9. Жекулин В.С. Историческая география. Предмет и методы. – Л.: Наука, 1982.

10. Исаченко А.Г. Развитие географических идей. – М., 1971.
11. Історично-географічні дослідження в Україні / Збірник наукових праць. – К.: Наук. думка, 1994.
12. Історія географічних відкриттів. – Х.: Мост-Торнадо, 2003.Т.; Т.2.
13. Історія української географії і картографії: Матеріали наук. конф., присвяченої 95-річчю від дня народження проф. В. Кубійовича (Тернопіль, 25–26 грудня 1995 р.). Тернопіль, 1995.
14. Книга Марко Поло. – М.: Мысль, 1965.
15. Лялько В.І. Сучасний стан космічного землезнавства і перспективи його розвитку. //Нові методи в аерокосмічному землезнавстві. Методичний посібник по тематичній інтерпретації матеріалів аерокосмічних зйомок. – 1999. – 264 с.
16. Максаковский В.П. Географическая картина мира. Ч.III. Глобальные проблемы человечества. – Ярославль: В-Волас. Кн. Изд-во, 1996, с. 158
17. Максаковский В.П. Географическая культура. – М.: Владос, 1998.
18. Малаховский К.В. В поисках Южной Земли. – М.: Наука 1983.
19. Мересте У.И., Ныммик С.Я. Современная география: вопросы теории – М. Мысль, 1984. – 296 с.
20. Модели в географии /П. Хаггет, Р.Дж. Чорли. М., 1971.
21. Райт Дж. К. Географические представления в эпоху крестовых походов. – М.: Наука, 1988.
22. Рудницький С. Історія землезнання України. Ч. 1. Старі віки. Київ;Прага, 1925.
23. Рудницький С. Політична географія України / Упоряд., передмова П. Штойка. Львів, 1998.
24. Саушкин Ю.Г. Географическая наука в прошлом, настоящем, будущем. – М.: Просвещение, 1980.
25. Саушкин Ю.Г. История и методология географической науки. – М., 1976.
26. Тойнби А. Постижение истории. – М.: Изд. группа «Прогресс» - «Культура», 1996.
27. Тойнби А. Цивилизации перед судом истории. – М.: Изд. Группа «Прогресс» - «Культура»; Спб: Ювента, 1996.
28. Харвей Д. Научное объяснение в географии. – М.: Прогресс, 1974. – 502 с.
29. Шаблій О. Академік С.Рудницький — фундатор української географії. Львів, Мюнхен, 1993.
30. Шаблій О. І. Володимир Кубійович: енциклопедія життя і творення. Львів, 1996.
31. Шаблій О. Історичні виміри української географії // Історія української географії. Всеукр. часопис. Тернопіль, 2000. Вип. 1. С. 7-15.
32. Яцунский В.К. Историческая география. – М.: Изд. АН СССР, 1955.
33. English P.W Geography: People and places in a changing world. – 2nd – N.Y.1994.-734 p.
34. Moerbe D., Henderson S. Geografy: People and places in a changing world: Performance Task and Skill Bul der Workbook. – N.Y.: 1995. – 282 p.

Інформаційні ресурси

1. Географіка. Географічний портал. – Режим доступу: <http://geografica.net.ua/>
2. Географія. . – Режим доступу: <http://geografia.at.ua/>
3. Орлёнок В. В. История географической науки / В.В. Орлёнок, А.А. Курков, П.П. Кучерявый, С.Н.Тупикин [Електронний ресурс] // Большая информационная библиотека. – Режим доступу: http://www.rc-p.ru/geografiya_ekonomicheskaya_geografiya/istoriya_geograficheskoy_nauki.html.
4. Исаченко А.Г. Теорія і методологія географічної науки [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukrdoc.com.ua/text/4233/index-1.html?page=3>.